

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента
Хуртенко Оксани Вікторівни на дисертаційну роботу
ДЖУЛАЙ АНАСТАСІЇ ІГОРІВНИ**

на тему:

**«Розвиток емоційного інтелекту практичних психологів у процесі
професійної підготовки»**

Спеціальність: 053 «Психологія»

(галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»)

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Оптимізація професійної підготовки майбутніх педагогів-психологів у сучасному закладі вищої освіти передбачає формування у них професійних ключових компетенцій, що дозволяють їм бути конкурентоспроможними у своїй професійній діяльності, яка спрямована на психологічне забезпечення освітнього процесу та психологічну реабілітацію дітей і дорослих.

Професійна успішність особистості, безсумнівно, пов'язана зі знаннями, вміннями та навичками, ерудицією та здатністю до мислення в цілому. Однак у більшості випадків високого рівня загального інтелекту виявляється недостатньо. Ефективність професійної діяльності молодого фахівця, зайнятого у сфері «суб'єкт-суб'єктних» відносин багато в чому обумовлюється вмінням розуміти свої емоції та розпізнавати емоції інших людей. Отже, як показує практика та аналіз спеціальної літератури, професійному та життєвому успіху особистості багато в чому сприяє високий рівень емоційного інтелекту. Тому актуальною науковою проблемою та актуальним завданням сьогодення є розвиток емоційного інтелекту у практичних психологів під час їхнього навчання у закладі вищої освіти.

Як видно з представленого рукопису, дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз дослідженої проблеми, що дало змогу здобувачці визначити адекватні до мети завдання дослідження, які й були реалізовані у дисертаційній роботі. Розв'язання поставлених завдань дослідження дозволили Джулай Анастасії Ігорівні отримати вагомні результати. До таких слід віднести елементи наукової новизни, а також загальні висновки та

рекомендації, узагальнені за результатом дослідження, що свідчить про завершеність дисертаційного дослідження і дає можливість розглядати його як авторський здобуток. Зміст дисертації відповідає поставленим завданням і визначеній логіці наукового дослідження.

На основі проведеного дослідження, дисертанткою уперше:

визначено сутність поняття «емоційний інтелект майбутніх практичних психологів»;

виокремлено структурні компоненти емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів – когнітивний (ідентифікація і розуміння емоцій) та поведінковий (емоційна фасилітація й управління емоціями);

обґрунтовано критерії оцінки (рефлексія та саморегуляція), показники (ситуативна, ретроспективна і перспективна рефлексії, емпатія, емоційна рівноваженість, обрання співпраці як домінуючого способу вирішення конфліктів, застосування копінг-стратегій «Вирішення проблем» та «Пошук соціальної підтримки») і рівні (високий, середній, низький) розвитку досліджуваного особистісного утворення; виявлено кореляційні зв'язки між складовими структури емоційного інтелекту досліджуваних та показниками його розвитку;

розроблено модель емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів;

уточнено: змістове навантаження та семантичні межі поняття «емоційний інтелект», особливості його вияву у здобувачів вищої освіти за соціономічними спеціальностями;

набули подальшого розвитку наукові уявлення про можливість довільного підвищення рівня емоційного інтелекту шляхом цілеспрямованого навчального впливу на розвиток кожної з чотирьох складових емоційного інтелекту у межах моделі когнітивних здібностей.

Дисертаційне дослідження Джулай А.І. вирізняється достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до розв'язання наукових проблем.

Методичний інструментарій, застосований дисертанткою, представляє собою комплекс теоретичних і емпіричних методів, а також методів і методик психологічного дослідження, які характеризуються високою валідністю та надійністю. Вихідні методологічні позиції здобувачки ґрунтуються на засадах української та зарубіжної психологічної науки, які в своїй основі представляють змістовний синтез методології, засобів, методик, логіки та прийомів дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічний аналіз стану дослідженості проблеми емоційного інтелекту у психології» авторкою проаналізовано теоретико-методологічні засади дослідження емоційного інтелекту як психологічного конструкта, охарактеризовано зв'язок індивідуально-психологічних особливостей особистості і розвитку у неї емоційного інтелекту, а також досліджено специфіку емоційного інтелекту практичного психолога у контексті його професійно важливих якостей.

У другому розділі «Емпіричне дослідження емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів» авторкою подано програму та етапи емпіричного дослідження, охарактеризовано вибірки і методи емпіричного дослідження, проаналізовано та інтерпретовано результати емпіричного дослідження, а також представлено модель розвитку емоційного інтелекту майбутнього практичного психолога.

У третьому розділі «Розвиток емоційного інтелекту у майбутніх практичних психологів в процесі навчання» обґрунтовано та розроблено авторську програму розвитку емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів, здійснено аналіз та інтерпретацію результатів розвитку емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів в процесі навчання, а також запропоновано методичні рекомендації майбутнім психологам щодо самостійного розвитку їхнього емоційного інтелекту.

У публікаціях в повному обсязі відображено основні аспекти і результати дисертаційного дослідження, які пройшли ґрунтовну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертаційний матеріал викладений достатньо аргументовано та методично витримано, його вирізняє чіткість задуму, якісний теоретичний аналіз, аргументованість висунутих тез, обґрунтованість зроблених висновків, здобутих у самостійному емпіричному пошуку.

Проте, до дисертаційної роботи є певні зауваження та пропозиції:

1. У підпункті 1.1 авторкою проаналізовано модель емоційного інтелекту, запропоновану R. Bar-On. На наш погляд, для кращого сприйняття модель варто було б представити ще наочно, у вигляді рисунку.

2. У підпункті 1.1 авторкою розглянуто структуру емоційного інтелекту, до якого включено когнітивні, рефлексивні, поведінкові й комунікативні здібності, які можуть виявлятися у внутрішньоособистісному та міжособистісному аспектах. Бажано б було уточнити, як саме ці здібності можуть виявлятися.

3. У підпункті 1.2 авторка зазначає, що для оцінки ефективності навчання В. Зарицька застосовує серію методик, які спрямовано на розвиток компонентів емоційного інтелекту. На нашу думку, дисертантці варто було б уточнити, які саме методики нею було використано.

4. У підпункті 2.1 здобувачкою зазначено, що загальна кількість обстежуваних під час констатувального експерименту становила 205 осіб віком від 17-ти до 21-го року. На наш погляд, результати констатувального експерименту доцільно було б проаналізувати не лише за віковими, а і за гендерними параметрами, оскільки показники рівня емоційного інтелекту з віком змінюються, а дівчата є більш емоційними, ніж юнаки.

5. У підпункті 2.2 у таблиці 2.1 здобувачкою представлено кількісні показники розвитку емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів. Ми вважаємо, що отримані дані варто було б представити і у вигляді рисунку.

6. У підпункті 3.1 представлено фрагмент авторської програми розвитку емоційного інтелекту майбутніх практичних психологів. На нашу

думку, робота б тільки виграла, якби тренінгова програма була представлена повністю в основному змісті дисертації, а не винесена у додатки до неї.

Однак, викладені зауваження, в переважній більшості мають дискусійний характер і не зменшують науково-теоретичної і практичної значущості дисертаційного дослідження. Дисертація є завершеною працею, що містить нові науково-обґрунтовані результати.

Висновок. Дисертаційна робота Джулай Анастасії Ігорівни на тему: *«Розвиток емоційного інтелекту практичних психологів у процесі професійної підготовки»* відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №4, а її авторка Джулай Анастасія Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

Офіційний опонент

доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

кандидат психологічних наук, доцент

О.В. Хуртенко

